

FERDO LIVADIĆ

Ulomak iz knjige - Franjo Ksaver Kuhač: "Ilirski glazbenici", Matica Hrvatska, Zagreb, 1893.

O postanku popievke "Još Hrvatska nij' propala" pripoviedao mi je Gaj pričicu, koju ne smijem zatajiti čitaocem, već s toga, da se vidi, kako su prvaci ilirskoga doba u sporazumku radili. Gaj pripoviedaše:

"Zimi godine 1833. provezoh se jedne večeri u Samobor k svomu prijatelju Livadiću. Snieg zagruvao do koljena, zrak bijaše veoma mrzao, moje se saone sklizahu poput ruske trojke. Bajna tišina otajstvene, mjesečinom razsvietljene noći, krasni pogled u sjaju titrajuće okolice, te nada, da će nam tadanjim rodoljubima ipak jednom za rukom poći, da Hrvate trgnemo iz njihova sna: sve to usplamti mi dušu na višak čustva. U takvu unosu rekoh sam sebi:

"Još Hrvatska ni propala, dok mi živimo."

Te rieči ne bijahu baš najčednije, kad bi tko njima hotio mene, Vukotinovića, Livadića, i druge, koji tada najviše o narodnoj ideji nastojasmo; no bilo kako mu drago, ja znadem, da će potomci naš rad ipak kako valja cieniti i priznavati. Jednom riečju ja odlučih prvom prilikom spjevati pjesmu počimajuću ovimi riječmi. U te misli zadubljen vozah se dalje, kad al začujem iz daleka glazbu i tim nekako izgubim nit svoga zamišljaja. Spoznam medjutim skoro, da je to glazba naših seljaka, koji su ju valjda na svadbi za ples gudili, nu uza sav napor svoga sluha ne razabirah točno do mumljanja bajsa. Ritam te pratnje iznenadi me tim većma, što se je s mjerilom moje pjesme, koja mi već od pol ure po glavi idjaše, krasno sudarao te ja jošte na **saonama ispjevah prvu kiticu pjesme**, koja kašnje narodu toli omili. Koliko god su mi saone brzo jurile, ipak sam dovikivao svomu vojkašu, neka bolje tjera konje, boječ se, da ne bi pjesme i napjeva do Samobora zaboravio. Napokon stigosmo pred kuću moga prijana. Ja odletim poput ptice preko stuba, ne pozdravivši nikoga (Livadić mi bijaše kao brat) zaištem pero i papir i rečem Livadiću, da me pusti napisati popievku, što mi putem na um pade. Dok ja mrmljajući napjev

(2)

ili bolje rekavši ritam bajsa, tu pjesmu napisah, zvuče se Livadić do glasovira, nasliedi moje mrmljanje, **te ti se u tinji čas stvori pjesma i glazba toj popievci.** Livadić napisa još iste noći kajde, **te smo tu popievku pjevali tako često, da smo svu okolicu pobunili.** Poslije sam ja još više kitica toj popievci dodao, a Wiesner pl. Morgenstern je napjev za zbor udesio. Dne 7. siečnja godine 1835. pjevala se 'Još Hrvatska' na zagrebačkom glumištu uz ogromno povladjivanje slušateljstva."

Ta me je Gajeva pripovijetka toliko zanimala, da sam naumio poći i potražiti onu poskočnicu sa "nemirnim bajsom". **Mjeseca lipnja god. 1869. dodjem ja doista do nje.** Seljaci: Josip Razum, Petar Razum i Gjuro Soić iz Konjščice gudjahu mi jedan "hrvatski tanec" a u njegovu prvom dielu spoznadoh motiv popievke "Još Hrvatska." — Ta poskočnica je upravo ovako zvučala;

O istinitosti pripovijesti dra. Lj. Gaja, koju sam ja u "Viencu" od god. 1874. objelodanio, posumnjao je prof. V. Klaić u br. 28. "Vienca" od god. 1892., a podvojio je i ono, što sam ja istraživao i saznao o porietlu pjesme "Još Hrvatska".

Na prvu ne ću ni rieči odvratiti, jer ne bi ni dostojno bilo pozvati se na svjedoke, koji su prisutni bili, kada mi je to **Gaj pripoviedao**

(3)

prilikom, kada sam početkom svibnja godine 1869. od njega pozvan bio na objed, već ću samo na ono odgovoriti, što je gosp. prof. V. Klaić podvojio.*

* Profesora Klaića opovrgao je donekle i gosp. Ljuba Babić u br. 24. "Vienca" od god. 1892.

U mom spisu "Glazbeno nastojanje Gajevih Ilira" (štampan god. 1885.) rekao sam, da je Gaju tekst poljske pjesme "Jeszcze Polska ne zginieja" sveudilj po glavi zujao, te da je kanio sličnu pjesmu spjevati. Tu nakanu izveo je, kako mi je on sam pripoviedao, u pokladama godine 1833. **Gaj dakako nije oponašao rečenu poljsku popievku ni po tekstu ni po melodiji**, već mu je samo povod dala, da spjeva sličnu pjesmu. Isto tako **nije Livadić točno sliedio ono brundanje**, što si je Gaj zapamtio bio od seoskih mužikaša, koje je čuo iz daleka guditi, već je sliedio melodiju pučke popievke "**Zora bieli**", koju su naši krajišnici pjevali god. 1813. pa i kasnije, a koja je i Livadiću poznata bila, budući da su ju svi hrv. krajišnici okraj Save umjeli. A da je ta melodija, za koju mislim, da je franceskoga porietla, duboko u puk prodrila, vidi se odatle, što su ju seoski naši gudači upotrebljavali za tanac, kontrapunktirajuć motiv, koliko su umjeli.

Jedina netočnost, što se nalazi u mom bilježenju Gajeve pripovietke jest ona, da je melodiju popievke "Još Hrvatska" udesio za zbor i orkestar Livadić mjesto Wiesner. Ova pogreška potječe pak odatle, što je Gaj nazvao Livadića čas Livadićem, čas Wiesnerom. Poslije, kada sam doznao, da je Wiesner pl. Morgenstern a ne Livadić tu popievku udesio za zbor i orkestar, ispravio sam tu pogrešku u prije spomenutom djelcu "Glazbeno nastojanje Gajevih Ilira", koje djelce i prof. Klaić vrlo dobro poznaje.

Ovako se ima stvar, a nikako drukčije.

(4)

Još mi je spomenuti, da mi je i Livadić postanak popievke "Još Hrvatska" isto tako pripoviedao kako dr. Gaj, ako i ne tako slikovito, **no da je upravo Livadić kazao, da su tu popievku onu noć toliko puta ne samo pjevali, nego pošto se je od veselja i puno pilo, gotovo orili tako silno, da su pobunili celo susjedstvo.**

Poslije predstave Šveigertove glume "Die Magdalenen-Grotte" postala je popievka „Još Hrvatska" u kratak čas i u Zagrebu popularnom, **te se je pjevala kod svake patriotičke svečanosti.** To posvjedočuje i Stanko Vraz u svom listu od godine 1841. češkome piscu Erbenu, u kojem govori o dočeku Gajevu, kada se je iz Dalmacije vratio u Zagreb, posvjedočuje Lisinskova zbirka "Ilirskih pjesama", napisana kada je pravnikom bio, i u kojoj stoji "Još Hrvatska" na prvom mjestu, a mogu posvjedočiti jošte i živući stari Ilirci Alberto pl. Štriga i drugi, **koji su tu popievku prije godine 1840. kod svake zgode pjevali.**

To spominjem ovdje zato, jer g. prof. Klaić nieče, da je ova popievka postala popularnom prije godine 1842.—1848. U ostalom popievka ova nije se prvi put javno pjevala god. 1835. već god. 1833., i to po Livadićevoj ukajdbi, kako je to razabrati iz životopisa Sidonije Rubidice. Po tom nemamo uzroka vjerovati, da je ovu popievku naručio glumac Šveigert bud kod Gaja, **bud kod grofice Sidonije,** kako to gosp. prof. Klaić misli.

U ostalom ja imadem još jačega svjedoka od sviju do sada navedenih, da je Livadić po nestalnom pjevuckanju Gajevu bilježio melodiju za pjesmu "Još Hrvatska", a to su **četiri razne melodijske skizze,** koje je Livadić **onu večer olovkom bilježio.** Ove skizze našao sam u Livadićevoj literarnoj ostavštini, koju mi je gosp. Franjo Bahovec dao 24. kolovoza godine 1892. Evo ih :

(5)

1.

Još Hr-vat-ska ni pro-pa-la, dok mi ži-vi-mo,
vi-so-ko se bu-de sta-la, kad ju zbu-di-mo. Ak je du-go

2.

Još Hr-vat-ska ni pro-pa-la, dok mi
ži-vi-mo, vi-so-ko se bu-de sta-la, kad ju zbu-di-mo.
Ak je du-go tver-do spa-la, ja-ča ho-će bit, ak je sa-da
u snu ma-la, ho-će s' pro-stra-nit

(6)

3.

Još Hr-vat-ska ni pro-pa-la, dok mi ži-vi-mo,
vi-so-ko se bu-de sta-la, kad ju zbu-di-mo. Ak je du-go
tver-do spa-la, ja-ča ho-će bit, ak je sa-da u snu ma-la
ho-će s' pro-stra-nit

Nachspiel

4.

Još Hr-vat-ska ni pro-pa-la, dok mi ži-vi-mo,
vi-so-ko se bu-de sta-la, kad ju zbu-di-mo.
Ak je du-go tver-do spa-la, ja-ča ho-će bit, ak je sa-da
u snu ma-la ho-će s' pro-stra-nit.

(7)

Kako se iz ovih skizza razabrati može, **pjevao je Gaj melodiju svaki put drukčije**, no ritmičkom šemu ostao je vjeran. Ja bih rekao, da je Livadić istom tada, kada je ove četiri variante pred sobom imao, stao melodiju konačno redigovati, a da su Gaj i ostali prisutni prijatelji tu redakciju prihvatili, te tada do zore pjevali. Ja sam i konačnu redakciju te melodije u originalu imao, nu na moju najveću žalost ne znam ni sam, kuda mi je nestala.*

* Glede franceskog porietla te naše melodije, iznieti ću još ovo. Niemci pjevaju pjesmu svoju "Kartoffel-Lied" po melodiji, koja je slična našoj "Još Hrvatska", a tu su melodiju uzeli od Franceza.